

Nr 215.

Av herr **Enhörning**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

Kungl. Maj:ts proposition nr 50 innebär enligt min uppfattning en så långt gående reducering av vårt lands försvarsanstalter, att krigsmakten, i händelse av ett bifall till propositionen, icke längre skulle bli i stånd att med framgång trygga vårt lands område och vårt folks urgamla frihet. Den av Kungl. Maj:t föreslagna försvarsordningen förhindrar uttagandet i farans stund av folkets hela försvarskraft, den berövar oss möjligheten att enligt fädernas sed »gå man ur huse» för att värna hem och härd, vårt och de våra. Därmed berövas vårt folk också den känsla av trygghet, som utgör den viktigaste förutsättningen för en önskvärd utveckling på såväl det andliga som det materiella området.

Den urgamla försvarsorganisationen, som vi och våra fäder med möda och uppoffringar skapat och som utgjort grundvalen för vår trygghet i forna tider liksom i våra dagar, den vill man nu bryta sönder. Många landsdelar skola berövas de truppförband, där ungdomen vapenövats i fred och under vars fanor den under ofred kämpat för fäderneslandet.

Dessa gamla regementen äga främst sin betydelse för rikets säkerhet, deras bestånd utgör grundvillkoret för uttagande av folkets hela kraft till rikets försvar. Men de äga också ett traditionellt och ideellt, icke mindre än materiellt värde för den ort, där de äro förlagda, för de landsdelar, från vilka de hämta sina värnpliktiga. Våra regementen äro djupt rotade i den svenska hembygden. Bandet mellan regementet och bygden har bundits än fastare genom den allmänna värnplikten. Ryckas nu en del regementen ut ur den bygd, där de uppstått och fortlevat, så förlorar befolkningen också sinnet för det militära arbetet. Men detta arbete behöver, för att bli fruktbarande, uppbäras av befolkningens intresse och förståelse.

En annan och icke mindre viktig följd av ett regementes indragning är, att de värnpliktiga nödgas fullgöra sin värnpliktstjänstgöring långt borta från hemmet, från anhöriga och bekanta. Denna synpunkt har visserligen från den nuvarande försvarsministerns sida avvisats såsom ett utslag av oberättigad hemlängtan, men värdet av känslan för hemmet får ej förringas, än mindre får den förhånas.

Bland de regementen, som av Kungl. Maj:t föreslagits till indragning, befinner sig även Kungl. Västernorrlands regemente. Detta förslag har hos befolkningen i Medelpad och Ångermanland och synnerligast i Sollefteå

stad uppväckt allvarliga bekymmer, främst på grund av dess betydelse för riksförsvaret, men även på grund av de konsekvenser, som en indragning av regementet skulle medföra i form av ekonomiska och andra olägenheter av i många fall betänklig art.

Västernorrlands regemente har under olikartade organisationsformer bestått i omkring hundra år, en för vårt lands truppförband jämförelsevis obetydlig tid, men den är dock vida längre än den tid det övervägande flertalet regementen inom utländska arméer ägt bestånd. Långt före regementets tillkomst eller redan på 1500-talet upprättades ett särskilt truppförband för Ångermanland och Medelpad. Vårt nuvarande regemente har också vuxit sig in i befolkningens medvetande och hjärtan, så att vi ej vilja förlora detsamma. Dess indragning skulle medföra, att den talrika befolkningen i länets båda provinser skulle nödgas göra sin värnplikts-tjänstgöring i Umeå, Östersund eller kanske Gävle. Olägenheterna härav synas för hela vår landsdels befolkning så stora, att vi vilja inlägga en bestämd protest mot en åtgärd med sådana konsekvenser.

Att lämna en så stor del av Mellersta Norrland utan minsta försvar till lands eller sjöss synes vara en, minst sagt, vågad och riskfull åtgärd, varemot befolkningen — den största i de norrländska länen — ovillkorligen på det kraftigaste måste med till buds stående medel reagera. Norrbottens regemente får man antaga är bundet vid Bodens fästning, och Västerbottens regemente — det enda rörliga norr om vårt län — får väl andra uppgifter att fylla i en kritisk tid än att försvara vårt vidsträckta län. Närmaste militära förläggningar bliva då Östersund och Gävle, vilka säkerligen föreläggas andra uppgifter än försvaret av vårt län, vilket genom landstormens indragning och de stora avstånden löper en mycket stor risk att hemsökas även av mindre eskadrar, som avse endast att oroa befolkningen genom snabba landstigningar för att bränna och brandskatta och skyndsamt åter begiva sig iväg, innan hjälp hinner anlända.

Jag tillåter mig anföra att avståndet:

mellan Sollefteå och Umeå	per järnväg är	256 kilometer
» » » Östersund	» » »	307 »
» Östersund » Gävle	» » »	367 »
» Gävle » Umeå	» » »	538 »
» » » »	sjöledes cirka	500 »

Alltså skulle icke finnas någon militärförläggning mellan Umeå och Östersund och Östersund och Gävle, vars avstånd äro respektive 563 och 367 kilometer. Man blir sannerligen slagen med häpnad, att en ansvarsfull regering vågar lägga så stora sträckor av Norrland utan minsta försvar, vilket kan vara inbjudande nog för en oförvägen fiende, som vunnit oförmodade framgångar till sjöss, att genom landstigningar härja, bränna och brandskatta och genom kommunistisk propaganda utså missnöje bland befolkningen, vilken därigenom kunde lockas att gå ett annat lands ärenden genom att utså misströstan och splittring — ropande på fred.

Dylika anfall efter kusten bliva säkerligen så mycket mer frestande som landstormen, hembygdernas försvar, genom indragning av alla anslag, upphört att existera. Att skydda hem och härd synes icke ingå i det förslag, som nu föreligger, ehuru vi därtill hava ett kraftigt skydd uti landstormen, om den allt framgent upprätthålles, beväpnas och övas!

Det synes också vara ett militärt intresse av stor vikt, att äga ett infanteriregemente nära kanske den viktigaste delen av den norrländska kustbygden, varest de stora industriella anläggningarna av olika slag äro belägna, den del som kanske i första hand kan väntas bliva utsatt för fiendliga företag.

Men olägenheterna skulle framträda icke minst i fråga om betänkliga konsekvenser för Sollefteå stads och dess norrländska landsbygds ekonomiska förhållanden. Visserligen antydes det i den kungl. propositionen, att en undersökning skall företagas rörande den ersättning, som det kan vara nödvändigt att bereda städer, vilka beröras av truppförbandsindragningarna, och ersättningsskyldigheten från statens sida erkännes i princip. Beloppet av den ersättning, som kan komma att beviljas, förutsättes emellertid skola bero på framtida prövning. Några medel för sådan ersättning hava heller icke upptagits bland de för den nya organisationen beräknade kostnaderna. Även om ekonomisk hjälp en gång i framtiden kan komma att bringas från statens sida, kunna dock dessförinnan betydande värden hava gått förlorade för Sollefteå, för befolkningen i staden och orten. Sannolikheten för att rättvisa och billighet skola bliva tillgodosedda synes på grund av här framställda omständigheter bliva reducerade till nära nog intet.

Sollefteå stad har, liksom de flesta andra förläggingsstäder, iklätt sig betydande utgifter för markinköp, för vatten- och avloppsledningar, elektricitetsanläggningar m. m. Dessa uppoffringar — vars storlek framgår av bifogade åtta översikter — hava tillkommit under den säkra förvisningen och förutsättningen, att någon rubbning i förläggingsförhållandena icke skulle ifrågakomma.

En indragning av Västernorrlands regemente skulle emellertid medföra även andra betänkliga konsekvenser för stadens och ortens samt dess befolknings ekonomi. En ökning av skattetrycket skulle bliva ofrånkomlig. Handlande, näringsidkare, lantbrukare, alla skulle starkt beröras av regementets indragning, många skulle rent av förlora sitt levebröd och stadens existensberättigande skulle sättas på ett mycket hårt prov.

Det synes knappast behöfligt att närmare ingå på dessa förhållanden. Olägenheterna ligga i allt för öppen dag för att behöva ytterligare belysas, men kan jag dock icke underlåta påpeka de stora tjänster, denna militärförläggning och sedan Västernorrlands regemente utfört, då det gällt att släcka de stora förödande skogseldar, som gång efter annan härjat i länets stora skogar, vilka ju lämna en mycket stor del för utjämnandet av vår handelsbalans, vilken omständighet säkerligen även bör tagas med i beräkningen.

På grund av vad jag anfört, får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Västernorrlands regemente allt fortfarande skall bibehållas med normal sammansättning och vara förlagt till Sollefteå.

Stockholm den 20 mars 1925.

E. A. Enhörning.

Bilagor.

Jämförande statistiska uppgifter rörande Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län.

	Västernorr- lands län	Jämtlands län	Västerbottens län
Folkmängd	271,357	135,662	190,177
» i städerna	35,634	14,216	11,200
» på landsbygden	235,723	121,446	187,977
Inbyggare pr kvkm.	10.6	2.6	3.2
Antal städer	4	1	2
Odlad jord, trädgård	3	2	1
» » åker	981	681	954
Årlig spannmålsskörd, medeltal 1916—1920 ... dt	356,340	189,852	287,824
Skördevärde 1923	33,797,000	17,383,000	29,829,000
Antal hästar	20,379	18,086	19,903
» nötkreatur	103,547	71,817	92,857
Industriens tillverkningsvärde år 1922	170,424,000	21,879,000	47,069,000
» bev.-taxerade inkomst	3,013,000	1,179,000	1,362,000
» arbetareantal	17,558	2,576	5,600
Värdet av bev.-tax. fast egendom år 1923 ... kr.	607,453,000	356,731,000	403,013,000
Bev.-taxerad inkomst	166,110,000	64,277,000	77,144,000

Uppgift å de kostnader Sollefteå stad fått vidkännas i och för uppfyllande av kontraktet med Kungl. arméförvaltningen den 26 juli 1905 angående Kungl. Västernorrlands regementes förläggande till Sollefteå.

Nagot kontant belopp har icke ställts till kronans förfogande. Den mark, som upplåtits för kasernetablissemment, övningsplats o. d., utgjorde 177 hektar, som värderas till 2,000 kr. pr har			354,000: —
Besättning av 70 hektar av övningsfältet, 30: — kr. pr hektar			2,100: —
Framdragande till kaserntomten av elektr. ledningar	3,000: —		
Förlängning av vattenledningen, 200 m. å 16: — kr. pr m.	3,200: —		
Ny avloppsledning i Djupögatan	4,400: —	10,600: —	
Fri grustäkt å stadens mark, 16,000 kbm. å 1 kr.	16,000: —		
Flyttning av Önsta ladugård till Tjärnmyran	15,000: —		
Utläggning av Hågestavägen: marklösen	2,500: —		
vägarbeten	2,000: —	4,500: —	35,500: —
		Summa	402,200: —

Uppgift angående av staden och staten understödda byggnadsföretag inom Sollefteå stad.

Byggnadsföretagarens namn	Understöd utan återbetalnings-skyldighet bestående av					Genom stadens förmedling anskaffade lån				
	Byggnadspremier från staden	statsbidrag			Summa understöd	Arbetslån	statslån			Summa lån 1 jan. 1924
		av 1920 års statsmedel	av 1921 års statsmedel	extra av år 1923			1920	1921	1922	
							års utlånat före 1 jan. 1924	års utlånat före 1 jan. 1924	års utlånat före 1 jan. 1924	
Melin, Algot, handelsbiträde	3,000	2,000	—	3,000	8,000	—	—	6,500	—	6,500
Heijtz, M., kamrer	6,000	2,100	—	1,900	10,000	—	8,600	—	—	8,600
Falk, A., sergeant	6,000	—	3,100	1,000	10,100	1,000	—	11,000	—	12,000
Eriksson, E. A., målare	3,000	1,200	—	2,400	6,600	—	2,900	—	—	2,900
Vestin, Ida, fru	2,000	—	—	—	2,000	—	—	—	—	—
Dahlin, A., byggnadssnickare	5,000	1,650	—	—	6,650	—	6,900	—	—	6,900
Pettersson, G. V., poliskonstapel	6,000	—	2,350	—	8,350	—	—	8,800	—	8,800
Bågenholm, C., fanjunkare	6,000	—	2,600	4,000	12,600	—	—	6,500	—	6,500
Grönqvist, O., byggnadssnickare	6,000	2,000	—	1,000	9,000	—	9,000	—	—	9,000
Sjödén, Carl, poliskonstapel	6,000	1,800	—	—	7,800	—	9,000	—	—	9,000
Jönsson, O. H., eldare	6,000	1,650	—	1,000	8,650	4,000	7,000	—	—	11,000
Fagerström, Otto, brevbärare	6,000	2,100	—	4,300	12,400	—	5,300	—	—	5,300
Remahl, A., byggnadssnickare	8,000	—	—	—	8,000	—	—	—	—	—
Högberg, K., handlande	2,400	2,000	—	—	4,400	—	—	—	—	—
Fagerström, Oscar, torpare	2,000	—	—	—	2,000	—	—	—	—	—
Lindström, P., byggnadssnickare	3,000	—	—	—	3,000	—	—	—	—	—
Vettersand, J., lagerbiträde	3,000	—	—	—	3,000	—	—	—	—	—
Melander, J., eldare	4,800	1,500	—	—	6,300	—	6,450	—	—	6,450
Andersson, Krist., fru	4,800	3,000	—	2,600	10,400	—	12,400	—	—	12,400
Widengren, Leon., kontorskrivare	4,800	—	2,300	1,000	8,100	2,400	—	8,100	—	10,500
Widengren, Krist., fru	4,800	—	4,200	2,900	11,900	8,200	—	13,900	—	22,100
Scherdin, N. E., faktor	—	—	1,800	—	1,800	—	—	6,400	—	6,400
Pettersson, Aug., typograf	—	—	1,250	—	1,250	—	—	5,000	—	5,000
Qvarnström, Linnea, fru	—	—	1,930	—	1,930	—	—	6,450	—	6,450
Eriksson, N. O., snickare	—	—	—	—	—	—	—	—	4,960	4,960
Summa	98600	21000	19530	25100	164230	15600	67550	72650	4960	160760

Uppgift angående folkmängden inom Sollefteå stad under tiden 1905–1925.

Å r	F o l k m ä n g d			Å regementet skrivna i % av hela folkmängden	A n m ä r k n i n g a r
	Mantalskrivna å Väster-norr. regem.	Mantalskrivna inom övriga staden	Summa		
1905	—	1,394	1,394	—	
1906	—	1,517	1,517	—	
1907	—	1,518	1,518	—	
1908	—	1,603	1,603	—	
1909	—	1,654	1,654	—	
1910	—	1,662	1,662	—	
1911	—	1,708	1,708	—	
1912	—	1,658	1,658	—	
1913	—	2,417	2,417	—	
1914	—	2,473	2,473	—	
1915	303	2,238	2,541	11.9	
1916	329	2,216	2,545	12.9	
1917	325	2,206	2,531	12.8	
1918	328	2,268	2,596	12.6	
1919	359	2,200	2,559	14.0	
1920	316	2,203	2,519	12.5	
1921	319	2,224	2,543	12.5	
1922	479	2,279	2,758	17.8	
1923	504	2,224	2,728	18.4	
1924	531	2,203	2,734	19.4	
1925	552	2,265	2,817	19.5	

Inkorporering av regementets område och Sollefteå bruk.

Uppgift angående taxeringsvärdet å fastigheter inom Sollefteå stad under tiden 1904–1924.

Å r	Taxeringsvärde å fastigheter inom Sollefteå stad	A n m ä r k n i n g a r
1904	1,014,200	
1905	1,045,200	
1906	1,081,400	
1907	1,098,400	
1908	1,291,700	
1909	1,293,200	
1910	2,597,800	
1911	2,685,800	
1912	2,915,700	
1913	3,697,100	
1914	3,787,400	
1915	3,831,400	
1916	3,852,400	
1917	3,847,400	
1918	4,560,300	
1919	4,573,700	
1920	4,727,700	
1921	5,063,200	
1922	7,310,500	
1923	7,110,500	
1924	7,258,500	

Inkorporering av regementsområde och Sollefteå bruk.

Uppgift angående avgifter till Sollefteå stads elektricitetsverk under tiden 1920—1924.

Å r	Summa avgifter	Kungl. Västernorrlands regemente påförda avgifter		A n m ä r k n i n g a r
		kronor	i % av s:a avgifter	
1920	129,528: 48	15,530: 25	11.9	
1921	156,361: 65	17,090: 50	10.9	
1922	157,548: 88	22,685: 10	14.3	
1923	156,420: 86	25,145: 30	16.0	
1924	123,233: 07	25,153: 20	20.4	

Uppgift angående avgifter till Sollefteå stads vattenledningsverk under tiden 1920—1924.

Å r	Summa avgifter	Kungl. Västernorrlands regemente påförda avgifter		A n m ä r k n i n g a r
		kronor	i % av s:a avgifter	
1920	36,874: 62	5,410: 24	14.6	
1921	39,807: 80	7,745: 88	19.4	
1922	43,503: 54	9,826: 12	22.5	
1923	49,627: 85	5,860: 84	14.7	
1924	40,074: 68	6,091: 24	15.1	

Uppgift angående taxerat inkomstbelopp samt uttaxerat belopp i Sollefteå stad under tiden 1904—1924.

Å r	S u m m a		Vid Västernorrlands regem. skrivna				A n m ä r k n i n g a r
	Taxerat inkomst kronor	Uttaxerat belopp kronor	taxerade till inkomst kronor	i % av staden i helhet	påvilande uttaxerat belopp kronor	i % av staden i helhet	
1904	774,460	29,383	19,590	2.5	738	2.5	
1905	810,820	33,844	37,940	4.6	1,578	4.6	
1906	845,310	40,895	33,610	3.9	1,619	3.9	
1907	1,002,770	53,473	26,110	2.6	1,389	2.6	
1908	1,024,930	51,077	37,290	3.6	1,856	3.6	
1909	1,131,440	58,042	14,220	1.2	730	1.2	
1910	1,101,059	63,113	25,182	2.2	1,443	2.2	
1911	1,173,692	64,277	28,120	2.3	1,470	2.3	
1912	1,331,347	72,263	81,960	6.1	4,444	6.1	
1913	1,754,439	93,837	258,200	14.7	13,797	14.7	
1914	1,828,428	88,052	278,180	15.2	12,786	14.5	
1915	1,889,508	95,989	269,770	14.2	13,699	14.2	
1916	1,971,338	106,607	274,820	13.9	14,912	13.9	
1917	2,205,178	137,937	294,630	13.3	18,430	13.3	
1918	2,966,010	286,497	341,620	11.5	30,581	10.6	
1919	3,896,300	374,658	617,080	15.8	59,320	15.8	
1920	4,899,310	439,036	766,810	15.6	68,829	15.6	
1921	4,755,025	398,871	708,130	14.9	57,375	14.3	
1922	4,045,306	309,265	716,320	17.7	53,358	17.2	
1923	3,337,686	234,738	580,740	17.3	39,748	16.9	
1924	3,318,496	243,790	534,650	16.1	38,026	15.6	Inkorporering av regementets område och Sollefteå bruk.